

Златнік М.Я.

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
студент 6 курсу Інституту кримінальної юстиції*

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ПРИНЦИПУ СПРАВЕДЛИВОСТІ ПРИ ПРИЗНАЧЕННІ ПОКАРАННЯ

На сьогоднішній день, питанню ролі принципу справедливості в досягненні мети покарання приділено мало уваги.

У загальному вигляді, слово «справедливість» походить від слова «право» (правий, правда), а в латинській мові означає Justitia (справедливість) - від jus (право).

Взагалі, на мою думку, справедливість, це рівність між всіма, це певна цінність яка показує усім співвідношення людей в цілому.

Якщо ж говорити про кримінальне право, то одним з проявів в ньому принципу справедливості означає, що кримінальне покарання чи інший захід кримінально-правового впливу, застосуванні до злочинця, повинні відповідати ступеню суспільної небезпеки злочину, а також особі злочинця. У той же час, цей принцип, означає, що ніхто не може бути двічі притягнутий до кримінальної відповідальності за одне й те ж злочинне діяння.

Справедливість як діяльність, а не формальний принцип, припускає системність, тобто одночасність реалізації її цінностей у всіх фазах або сферах: законотворчій, правозастосовчій і правосвідомості. Порушення системності може привести (і призводить) до негативних соціально-правових наслідків.

У сучасних дослідженнях зазначається, що справедливість набуває значення правового принципу тією мірою, якою вона втілюється у нормативно-правовому способі регулювання, на тих основах відповідності, рівності і всього, що властиве побудові правової доктрини [Тарасишина О. М. Справедливість і толерантність у сучасному праві України // Автореф. дис. канд. юрид. наук. - Одеса, 2008. - С. 8].

Отже, справедливість покарання вимагає його індивідуалізації при

призначенні судом. Покарання повинне бути необхідним і достатнім для виправлення винної особи.

Соціальна справедливість повинна знайти своє втілення у конкретних правових нормах, що надасть їй силу закону. Вона не повинна бути абстрактним поняттям, вона повинна бути реальним правовим засобом впливу.

Універсальність соціальної справедливості полягає в тому, що вона виступає у якості мети, до якої рухається всяке суспільство. Розуміється, що цей рух до соціальної справедливості є рухом нескінченним, він постійно гальмується людськими колізіями, помилками і злочинами.

Справедливість, як принцип призначення покарання, в найбільш узагальненій формі представляє собою морально обґрунтований масштаб виміру суспільної небезпечності злочину та покарання за нього. Сутність принципу справедливості при призначенні покарання полягає в тому, щоб не допустити розриву між мірою вчиненого та мірою покарання.

Разом з тим збіг характеру мети, що стоїть перед кримінальним і кримінально-виконавчим законодавством, не виключає певної специфіки в їх суті і пріоритетності. Так, при важливості, значущості і необхідності всіх цілей покарання пріоритетною метою на стадії його виконання є виправлення засуджених, їх ресоціалізація. Про її пріоритетність свідчить і той факт, що більшість норм кримінально-виконавчого кодексу направлена на успішне досягнення саме цієї мети. В зв'язку з цим варто згадати, що законодавець дає нормативне визначення поняття виправлення засуджених. Зрозуміло, що мета виправлення далеко не завжди досягається на практиці, а в деяких випадках, наприклад, при виконанні покарань у виді штрафу вона навряд чи може бути реально поставлена. Не може ставитися така мета і перед покаранням у вигляді довічного позбавлення волі.

Отже, суть кримінального покарання виявляється, перш за все, в тій меті, яку ставить перед ним держава і прагне її досягти за допомогою застосування цього специфічного регулятора людських відносин.

З одного боку, покарання є мірою державного примусу, яка спричиняє за

собою певні позбавлення, страждання або обмеження як майнового, так і особового характеру правопорушника. Разом з тим покарання служить засобом відновлення соціальної справедливості, виправлення і ресоціалізацію засудженого і попередження вчинення злочинів, є засобом боротьби зі злочинністю, тобто виконує вельми позитивні для суспільства завдання.

Кримінальне покарання впливає не тільки на конкретну особу - засудженого, але і опосередковано на його найближче оточення, перш за все, на близьке середовище (сім'ю, інших родичів і т. ін), тобто негативний вплив кримінальне покарання здійснює на всі без винятку суспільно-корисні відносини.

Виділення попереджувальної функції покарання як соціальної функції дозволяє розглядати її як елемент всієї системи соціальної профілактики злочинності взагалі і рецидивної зокрема і в цьому проявляється принцип справедливості.

Отже, можна зробити такі висновки, що мета кримінального покарання визначає те, що треба здійснити, чого прагне досягти держава і суспільство, застосовуючи його відносно злочинців і виступає у якості правової категорії, яка ґрунтується на певних принципах, значну роль серед яких відіграє принцип справедливості.

Науковий керівник: Балобанова Д.О. - к.ю.н., доцент кафедри кримінального права Національного університету «Одеська юридична академія».